

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№12
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 598 sahifa,
2-dekabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekiston sharoitida ayollar ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik motivatsiya va o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalari	26
<i>Xuseynova Abira Amanovna</i>	
Pragmalinguodidactic Principles in Teaching English for Philologist Students and their Application in Intercultural Communication.....	31
<i>Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna</i>	
Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan biologiya o'quv materiallarini loyihalash, joriy etish va samaradorligini baholash.....	35
<i>Abdurasulova Gulrux Habibullayevna</i>	
Oligofreniya holatida neyropsixologik tashxislar qo'llanilishining umumiy masalalari	40
<i>Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li, Xojaliyeva Sarvinoz Elyorjon qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kreativ kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida ...	44
<i>Asatova Dildora Aslamovna</i>	
Ingliz tili o'qish ko'nikmalarini takomillashtirishda autentik manbalarning roli.....	49
<i>Bekmuratova Nargiza Arislanbayevna</i>	
Insuldan keyingi nutqni tiklashda logopedik reabilitatsiya va nevrologik muolajalar integratsiyasi	52
<i>Boltaboyeva Xurshida Sharofiddinovna</i>	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	56
<i>Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi</i>	
Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi.....	59
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarni bolalarni nutqini o'stirishga bo'lgan kasbiy-pedagogik tayyorgarligini o'stirish	63
<i>Mitaliboyeva Dildora</i>	
Koxlear implantli bolalarning eshituv–nutqiy faolligini oshirishda differensial yondashuv asosida korreksion-pedagogik ish	66
<i>Nartayeva Shahoza Yulchibayevna</i>	
Fasilitatsion yondashuv asosida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik mexanizmlari.....	71
<i>Normatova Nilufar Komilovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari (XIX–XXI asrlarda).....	76
<i>Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya</i>	
Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar orqali olimpiya ta'limini rivojlantirish: yoshlar orasida axloqiy va jismoniy madaniyatni oshirish	80
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sun'iy intellekt bilim va savodxonligini rivojlantiradigan innovatsion jismoniy-interaktiv o'yinlar: pedagogik model.....	83
<i>Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi</i>	
“Sab'ai sayyor” asarida qo'llangan onomastik birliklar haqida mulohazalar	87
<i>Gadayev Oybek Yaxshiboyevich, Ravshanova Sharbatoy Rahmatilla qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoq shifokorlarining masofaviy konsultatsiyalari shaxs psixikasi va salomatligiga ta'siri	91
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, Ravshanova Zarnigor Daminovna</i>	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish.....	95
<i>Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li</i>	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali pedagoglarning kreativligini rivojlantirish	99
<i>Saydullayeva Gulasal Umidjon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar motorikasini rivojlantirishning standart modeli	102
<i>Sirojiddinova Xamidaxon Xasanboy qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabat kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	106
<i>Turg'unova Gulnoza Muhammadjonovna, Xodjiyeva Mahliyo</i>	

Shaxsdagi mehnat motivatsiyasi samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi korrelyatsion bog'liqliklar tahlili	109
Xusanov Samariddin Maxmadaminovich	
Auditoriyadan tashqari musiqiy mashg'ulotlarni art-terapiya yordamida tashkil etish asoslari	112
Yarashev Jo'rabek To'rayevich	
Формирование творческого мышления школьников на уроках музыки	117
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Теоретико-методологические основы коллаборативного обучения, кооперативных подходов и интерактивных педагогических методов	119
Жураева Мафтуна Бахтиёр кизи	
Педагогическое колесо как инструмент формирования цифровой компетентности будущих педагогов дошкольного образования.....	124
Урзова М. Б., Усманова У. Б.	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе “школа–махалла” в Узбекистане ..	130
Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли	
Педагогические условия формирования языковой грамотности у учащихся с тяжелыми нарушениями речи.....	135
Юсупова Зулайхо Бахром кизи	
Valeologik tarbiyada o'yin texnologiyalarining ahamiyati.....	139
Berkinova Charos Islomovna	
O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasi tushunchasi, mazmuni va shakllanishi	142
Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	145
Cho'tboyeva Munisxon Eshpo'lat qizi	
Tabiatga muhabbat: maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va o'yinlar orqali ekologik tarbiya	150
Ergasheva Umriniso Komilovna	
Zamonaviy ta'lim – talabalar ijtimoiy intellektini shakllantirish omilidir.....	153
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda pedagogik texnologiyaning o'rni	156
Gazibekova Feruza Hakimovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining raqamli texnologiyalar muhitida tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish metodikasi	159
Haydarova Feruza Haydar qizi	
Talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar va sifatlarni shakllantirish mexanizmi.....	162
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda interfaol metodlarni qo'llash texnologiyasi.....	165
Jumayeva Malika Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy-nutq madaniyatini rivojlantirish.....	168
Lutfetdinova Ra'no Xusnetdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanishga zamonaviy yondashuvlar va jahon tajribalari ..	172
Masharipova Barno Erkin qizi, Adilbayeva Dilnoza Adilbay qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til o'yinlari texnologiyalarining nazariy asoslari.....	175
Masharipova Dilfuza Muxammatjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosligi	178
Muhammadiyeva Feruza Turakulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda aksiologik yondashuvdan foydalanish metodikasi.....	181
Muhiddinova Munira Xayrullayevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	184
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'qituvchining muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	187
Nizamova Nodira Paxritdinovna	
Integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishning mazmuniy izohlanishi	191
Oysha Qurbonova, Nodira Abduraimova	
Boshlang'ich ta'limda Finlandiya tajribasi	195
Nodira Sherboyeva	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Kutubxonachi kutubxona-axborot xizmati jarayonining yetakchi ishtirokchisi sifatida 198 O'ktam Nosirov
	Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi..... 204 Rustamova Shoxista Omonjonovna
	Globallashuv sharoitida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirish masalalari..... 208 Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li
	Talabalarga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy innovatsion texnologiyalari 212 Sa'dullayeva Rushana
	Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish 215 Saidova Dilbar Erkinovna
	Pedagog xodimlarda tolerantlik namoyon bo'lishining determinantlari..... 218 Sattorova Maxliyo Dilmurod qizi
	Kreativ metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkur va fikrlashni rivojlantirish 223 Sultonboyeva Baxriniso Ilhomjon qizi
	Artpedagogika texnologiyalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirish metodikasi 226 Xolmatova Fotima Baxtiyor qizi
	Boshlang'ich ta'limda yashil kompetensiyalarni shakllantirish yo'nalishlari..... 229 Yaqubova Shoira Tog'aymuratovna
	Emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy asoslari..... 233 Yarmatov Raxmboy Baxramovich
	Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish 239 Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi
	Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык 242 Марупова Дилфуза Давроновна
	Oliy ta'limda talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatining maqsad va vazifalari 247 F. R. Xosilova
	Boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarida o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatish 251 Kambarov Nodirjon Sattarovich, Nasirjanova Feruzaxon Alixon qizi
	Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvining qo'llanilishi va uning samaradorligi..... 256 Abdulazizova Yulduz Abdujabbor qizi
	Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM yondashuvi asosida kreativlikni rivojlantirish metodikasi 259 Abdullayeva Dilrabo Fayzulla qizi
	Umumta'lim maktablarida o'quvchilarda shaxs ma'naviy qiyofasini shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari..... 262 Aliyeva Zuxra Tursunboyevna
	Yosh avlodni madaniy-tarixiy yondashuv asosida tarbiyalashda madaniy-ma'rifiy muassasalarning o'rni.. 265 Aripov Shokirjon Olimovich
	Ta'limda yangi texnologiya: 4K modeli va uni amalga oshirish yo'llari..... 268 Avliyoqulova Nasiba Choriyevna
	Badiiy-tarixiy materiallarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodologik asoslari..... 272 Baratov Baxtiyorjon Qodirovich
	Bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashishida o'yinning roli..... 275 Barno Masharipova Erkin qizi, Zuhrobova Mahliyo Abdulatif qizi
	Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida integrativ yondoshuvdan foydalanish texnologiyasi 278 Ernazarova Laylo Abdusaitovna, Saidahmadova Gulrux Farrux qizi
	Bo'lajak tarbiyachilarda metarefleksiv fikrlashni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari 284 Ismailova Nilufar Isroildjanovna
	Semantic and Cross-Cultural Features of Food-Based Idioms in Karakalpak and English Languages..... 289 Jiemuratova Gulistan Koshkinbaevna
	Filolog talabalarida mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishni rivojlantirishda metakognitiv yondashuvlarning didaktik mexanizmlari..... 292 Jo'rayeva Dilnoza Ro'zimat qizi
	Rivojlantiruvchi sohalar kompetensiyalariga integratsion yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash texnologiyasini rivojlantirish 296 Jo'rayeva Zilola Sayfiddin qizi

Psixologlar kasbiy komponentlarini rivojlantirishda matematik usullardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari.....	302
<i>Kuziyeva Dilnura Dilmurotovna</i>	
O'zbekiston metodik maktabida sotsiolingvistik kompetensiyani shakllantirish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili	306
<i>Madaminova Gulzira Gulamkadirovna</i>	
Maxsus pedagogika fanlarini o'qitishning nazariy-metodik asoslari	313
<i>Maqsudova Nodira Alijonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishda ertakterapiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	317
<i>Muxiddinova Dilfuza Sherdor qizi</i>	
Nutq madaniyatini shakllantirishda o'qituvchi nutqining roli.....	320
<i>N. Q. Olimova</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	323
<i>Narzullayeva Sevara Omonovna</i>	
O'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish metodikasi	326
<i>Normirzayeva Maftunaxon Ilyosjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tadqiqot faoliyatini rivojlantirishda intensiv ta'lim texnologiyalarining metodik asoslari.....	329
<i>Olloqulova Farzona Umedillayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalar bilan ishlashda pedagogik kompetentligini oshirish metodikasi.....	332
<i>Raimqulova Sojida Abdusaid qizi</i>	
Talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari	335
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning xorijiy pedagogik amaliyotdagi modellari	339
<i>Sultonova Zarina Uchqun qizi</i>	
Xalq pedagogikasida ertaklarning tarbiyaviy va ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati: ma'naviy begonlashuvga qarshi tarbiyaviy omil sifatida.....	343
<i>To'xtasinova Farida Davlatali qizi</i>	
B1 darajadagi talabalar uchun xorijiy tilni o'qitishda audiovizual texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishning metodik asoslari	347
<i>Toshpulatova Shaxsanam Xolmurodovna</i>	
Kontekstli ta'lim va uning boshlang'ich ta'lim matematikasidagi ahamiyati haqida	350
<i>Umarova Nigora Alisherovna</i>	
Oiladagi psixologik muhitning o'spirinlarda to'liqsizlik kompleksi shakllanishiga ta'siri	353
<i>Xalmuratova Dilorom Abdikarimovna</i>	
Ta'limda faktcheking: misinformatsiya va dizinformatsiyaga qarshi kurashishning pedagogik asoslari	356
<i>Xidirova Maftuna Ithom qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini falsafiy va dunyoqarashga tayyorlash omillari	362
<i>Xo'shboqova Farida Komiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq faoliyatini rivojlantirishning lingokognitiv asoslari	370
<i>Xusanova Gulruxsor To'lqin qizi, Aliyeva Muhlisa Baxodir qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini oshirish	374
<i>Zokirova Sohibaxon Muxtaraliyevna, Erkinova Nazokatxon Anvarjon qizi</i>	
Эффективность занятий кроссфитом в повышении уровня общей физической подготовленности слушателей института повышения квалификации МВД Республики Узбекистан	377
<i>Албеков Шокир Адилбекович</i>	
Роль торговых и кочевых маршрутов в формировании лингвокультурных заимствований между Хорезмом и Южной Сибирью.....	381
<i>Сатымова Светлана Сатымовна</i>	
Использование искусственного интеллекта в обучении русскому языку как иностранному: проблемы и решения.....	385
<i>Ташева Дилором Салимовна</i>	
Проблемы использования коммуникативного метода в преподавании русского языка студентам	389
<i>Тоджибоева Наргиза Джумабоевна</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Maktab–oila–mahalla hamkorligining qizlar ijtimoiy faolligini oshirishga ta'siri	393
<i>Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi</i>	
Ta'lim tizimida musiqiy madaniyatni takomillashtirishning metodologik imkoniyatlari.....	397
<i>Asqarova Xurshida A'zamjon qizi</i>	
Maktab biologiya kursini o'qitishda dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarning o'zaro bog'liqligi asosida metodologik savodxonlikni shakllantirish.....	404
<i>Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida iqtidorli talabalar bilan ishlash samaradorligini ta'minlash usullari.....	407
<i>Delov To'liqin Erkinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarni badiiy asarlarni janriy xususiyatlariga ko'ra izohli o'qishga o'rgatish	410
<i>Gulmira Abdullayeva</i>	
O'zbekiston bokschilarining dunyo reytingida yetakchi o'rinlarni egallashining asosiy omillari	413
<i>Insapov Ismoil Tuychaliyevich</i>	
Improving Learners' Engagement Through Game-Based Techniques in Language Education	416
<i>Ismailova Ma'rifat Bakhrambek kizi</i>	
STEAM yondashuvi boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy kaliti sifatida	421
<i>Jo'rayeva Nasiba Komil qizi</i>	
O'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning ijtimoiylashuvi	426
<i>Jo'rayeva Sayyora Vahobjon qizi</i>	
O'smirlarda xarakter aksentuatsiyasining o'ziga bo'lgan ishonch rivojlanishiga ta'sirining psixologik xususiyatlari	429
<i>Jurayev Xaydarjon Odilboyevich</i>	
O'spirinlarda agressiv xulqqa ta'sir qiluvchi omillar	433
<i>Konratbayeva Ayjamal Bazarbayevna</i>	
Rus va o'zbek tillarida chorvachilik terminlarining qiyosiy tahlili.....	436
<i>Kurbanova Guzal Abduraximovna</i>	
Texnologiya darslarida murakkab mexanizmlarni o'qitishning zamonaviy usullari	441
<i>Mamadaliyev Furqat Xolmamatovich</i>	
Umumta'lim maktab o'qituvchilarining sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari	446
<i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi</i>	
Nutqda badiiy tasviriy vositalardan foydalanish yo'llari.....	450
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Kichik yoshdagi o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirish yo'llari.....	454
<i>N. Abduvaliyeva, M. Odinajonova</i>	
Kichik maktab yoshidagi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar shaxslararo munosabatini korreksiyalashda ertak terapiyasidan foydalanish	458
<i>Nig'matova Nodirabegim Lutfillo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	463
<i>O'rinova Ro'zigul Jumanazar qizi</i>	
Voleybol o'yinida blok qo'yish texnikasini o'rgatishda yangi pedagogik yondashuvlar	467
<i>Qambarov Kozimjon</i>	
Texnik yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarga ingliz tilini o'qitishning yangi texnologiyalari	472
<i>Babayeva Gulnozaxon Latibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda pedagog malakasining roli	481
<i>Davlatova Dildora Nuriddinovna</i>	
Talabalarda sog'lom turmush tarzini rivojlantirishning pedagogik tamoyillari	485
<i>Davronov Nurzod Ismoilovich</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar: toifalari va tasniflash mezonlari	490
<i>Djurayeva Sohiba Barat qizi</i>	
Blum taksonomiyasiga asoslanib boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	495
<i>Husenova Aziza Sharipovna</i>	
Tabiiy fan darslari jarayonida o'quvchilarda loyihaviy ishlarni tashkil etish ko'nikmasini shakllantirish	498
<i>Matniyazova Diyora Jumanazarovna</i>	
Boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari: innovatsion taraqqiyot, metodik yangiliklar va istiqbollari	501
<i>Nazarova Mohigul Akmalovna, Asatova Mashhura Asomiddin qizi</i>	

Kasbiy pedagogikani shakllantirish va rivojlantirish masalalari	506
<i>Sanaqulov Xamroqul Rizaqulovich</i>	
O'qituvchining shaxsiy fazilatlarini va suggestiv kompetentligining o'zaro bog'liqligi	513
<i>Shermatova Manzura Ikromjanovna</i>	
Tez qalamchizgilarda innovatsion texnologiyalarni qo'llash tajribasi	518
<i>Suyunov Navro'z Alisher o'g'li</i>	
Kognitiv tilshunoslik asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini rivojlantirish	523
<i>Teshabiyev Dilmurod Raxmadjonovich, Madazimova Muxlisa Abdurashid qizi</i>	
Kombinatorik masalalar asosida ijodiy topshiriqlarni tuzish va ularning o'quvchilarga ta'siri	526
<i>Toshboyeva Saida Rahmonberdiyevna, Yusupova Latofat Abduqodir qizi</i>	
Linguodidactic Foundations for Enhancing Professional Competence in Practice-Oriented Language Education	530
<i>Uktamova Navruza Botir qizi</i>	
Audiovizual usul qo'llanilganda o'quvchilarning til ko'nikmalaridagi o'zgarishlarni baholash	535
<i>Umarov Aziz Avazovich</i>	
Ona tili – ART texnologiya va kreativlik fanida so'z san'atining omili sifatida	540
<i>X. Sanaqulov, Sh. Nurmatova</i>	
Etnopedagogik yondashuvning boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiylashuv jarayoniga ta'siri	543
<i>Xamroqulova Xilola Qosimjon qizi</i>	
Ajdodlarimiz o'g'itlari asosida o'quvchi-yoshlarda axloqiy sifatlarni shakllantirish texnologiyasi	547
<i>Xatamova Nilufar Xaydarovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ o'qish madaniyatini rivojlantirishda generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari	550
<i>Xayitova Firuza Abdullayevna</i>	
Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'limning mazmuni va tarixiy taraqqiyoti	554
<i>Yoziyeva Umida Lutfullayevna</i>	
O'quv vaziyatlarini loyihalash orqali talabalar o'quv faolligini oshirish	558
<i>Zakirova Dilfuza Sayidolimovna</i>	
O'quvchilar orasida jismoniy faollikni oshirish uchun yangi ilmiy yondashuvlar	561
<i>Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich</i>	
Активные методы обучения как коммуникационная основа современного урока	566
<i>Ахмедова Мукаддас Ходиматовна</i>	
Инклюзия как путь к равным возможностям: развитие системы образования Узбекистана	570
<i>Баротова Шохсанам Бахтиёр кизи, Мауш Ребия Джамshedовна, Мурадова Дилфуза Махмудовна</i>	
“Qurilish konstruksiyalari” fanini o'qitishda kasbiy-amaliy kompetentlikni rivojlantirish	576
<i>No'manova Soxiba Ergashboyevna</i>	
Креативный педагогический подход в музыкально-теоретических и практических занятиях по искусству макама	582
<i>Нурматова Фируза Муминовна</i>	
Система упражнений по методике обучения средствам речевой выразительности узбекского языка	587
<i>Фаттахова Д. А.</i>	
Oliy ta'limda kompetensiyaga asoslangan o'qitish modellari	592
<i>Ernazarov Alisher Ergashevich, Chinqulova Gulmehra</i>	

AUDIOVIZUAL USUL QO'LLANILGANDA O'QUVCHILARNING TIL KO'NIKMALARIDAGI O'ZGARISHLARNI BAHOLASH

UDK: 371.3:81243

Umarov Aziz Avazovich

Termiz davlat pedagogika instituti Tillar Fakulteti Dekani Dotsent PhD

ORCID: 0009-0000-7223-8059

Annotatsiya: Maqolada audiovizual yondashuv qo'llanganda o'quvchilarning til ko'nikmalarida yuz beradigan sifat va dinamik o'zgarishlar keng qamrovda tahlil etiladi. Tadqiqot doirasida tinglab tushunish, og'zaki muloqot, matni o'qish hamda yozma nutq kabi asosiy kompetensiyalarning rivojlanish darajasi aniqlanadi va olingan natijalar asosida audiovizual metodning ta'lim jarayonidagi samaradorligi baholanadi. Ishda multimodal materiallardan foydalanishning didaktik ustunliklari, o'qituvchining metodik rahbarlik va kommunikativ vositachi sifatidagi funksiyalari, shuningdek, o'quvchilarning darsdagi faol ishtiroki tilni egallash jarayonini jadallashtirishi yoritiladi. Shuningdek, qo'llanilgan baholash usullari va tajriba natijalari asosida audiovizual yondashuvning amaliy natijadorligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Maqolaning yakuniy qismida o'qituvchilar uchun darsni samarali loyihalash, audiovizual resurslardan maqsadga muvofiq foydalanish va o'quvchilarning til ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: audiovizual usul, til ko'nikmalari, o'quvchilar, baholash, tinglab tushunish, og'zaki nutq, o'qish, yozish, pedagogik samaradorlik, multimedia.

Abstract: The article provides a comprehensive analysis of the qualitative and dynamic changes that occur in students' language skills when the audiovisual approach is applied. Within the scope of the research, the levels of development of key competencies—listening comprehension, oral communication, reading, and writing—are identified, and the effectiveness of the audiovisual method in the educational process is evaluated based on the obtained results. The study highlights the didactic advantages of using multimodal materials, the teacher's methodological and communicative role as a facilitator, and the way students' active participation accelerates the process of language acquisition. Additionally, the assessment methods used and the experimental findings are presented, providing a scientific foundation for the practical effectiveness of the audiovisual approach. The final section offers practical recommendations for teachers regarding effective lesson design, purposeful use of audiovisual resources, and gradual enhancement of students' language competencies.

Key words: audiovisual method, language skills, students, assessment, listening, speaking, reading, writing, pedagogical effectiveness, multimedia.

Аннотация: В статье всесторонне анализируются качественные и динамические изменения, происходящие в языковых навыках учащихся при использовании аудиовизуального подхода. В рамках исследования определяются уровни развития ключевых компетенций, таких как аудирование, устное общение, чтение текста и письменная речь, и на основе полученных данных оценивается эффективность аудиовизуального метода в образовательном процессе. В работе раскрываются дидактические преимущества применения мультимодальных материалов, методическая и коммуникативная роль преподавателя как координатора учебной деятельности, а также влияние активной позиции учащихся на ускорение процесса овладения языком. Кроме того, представлены результаты эксперимента и использованные методы оценивания, что позволяет научно обосновать практическую результативность аудиовизуального подхода. В заключительной части статьи даны практические рекомендации для преподавателей по эффективному проектированию занятий, рациональному использованию аудиовизуальных ресурсов и поэтапному развитию языковых компетенций обучающихся.

Ключевые слова: аудиовизуальный метод, языковые навыки, учащиеся, оценивание, аудирование, говорение, чтение, письмо, педагогическая эффективность, мультимедиа.

KIRISH

Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, zamonaviy ta'lim tizimida chet tilini o'qitish jarayonida samaradorlikni oshirishga qaratilgan metodik izlanishlarning ortib borayotgani bilan belgilanadi. Hozirgi o'quv jarayonida an'anaviy dars uslublarining imkoniyatlari ko'plab hollarda yetarli natija bermayotgani, shuningdek,

o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos keladigan interaktiv, multimodal va texnologik yondashuvlarga talab kuchaygani audiovizual metodlarni chuqur o'rganishni zarur qiladi. Shu asosda audiovizual yondashuv ta'lim jarayonini jonlantirish, o'quvchilarning diqqatini barqaror ushlab turish va ularni faol ishtirokchi sifatida jarayonga jalb etish imkonini beruvchi samarali vosita sifatida ko'riladi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi esa audiovizual materiallardan foydalanilganda o'quvchilarda shakllanadigan til kompetensiyalaridagi sifat o'zgarishlarni aniqlash va ularning rivojlanish dinamikasini ilmiy mezonlar asosida baholashdan iborat. Shu bilan birga, o'qituvchining metodik faoliyatini to'g'ri tashkil etish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish ham maqsadning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tadqiqot vazifalari sifatida tinglab tushunish, og'zaki nutq, o'qish va yozish kompetensiyalarining o'zgarishini tizimli ravishda kuzatish, baholash mezonlarini ishlab chiqish, audiovizual vositalarning didaktik ustunliklarini aniqlash hamda olingan tajriba natijalariga tayangan holda amaliy metodik takliflarni shakllantirish belgilangan.

Mazkur mavzu bo'yicha mavjud ilmiy manbalar va ilgari olib borilgan tajribalar shuni ko'rsatadiki, audiovizual texnologiyalar chet tilini o'qitishda o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini kuchaytiradi, ularning muloqotga kirishish istagini oshiradi va ko'p kanalli idrok – vizual hamda eshituv faoliyati orqali o'zlashtirish samaradorligini ancha mustahkamlaydi. O'qituvchi tomonidan to'g'ri tanlangan multimodal materiallar, dars jarayonidagi interaktiv muloqot va o'quvchini faol mavqeiga yo'naltirilgan metodlar til ko'nikmalarining tezroq shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi avvalgi ilmiy izlanishlarda ham qayd etilgan. Shu ma'noda, ushbu tadqiqot mavzuning ilmiy dolzarbligini mustahkamlaydi va avvalgi ishlar bilan uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Til o'qitish jarayoniga audiovizual yondashuvlarni tatbiq etish masalasi so'nggi yillarda nafaqat xalqaro ilmiy maydonda, balki mahalliy tadqiqotlar doirasida ham eng ko'p muhokama qilinayotgan metodik yo'nalishlardan biriga aylandi. Zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida o'quvchilarning bilimni o'zlashtirish jarayonida ko'p kanalli stimullarga tayangan holda idrok qilish samaradorligi yuqori baholanayotgani, turli modalitetlar asosida ishlab chiqilgan o'quv materiallarining ta'sirchanligi akademik manbalarda keng yoritilgan. Adabiyotlarga tayanilsa, multimodal ta'lim texnologiyalari o'quvchini faqat ma'lumot iste'molchisi emas, balki faol idrok qiluvchi va mustaqil tahlilchi sifatida shakllantirishga yordam beradi. Xorijiy tadqiqotlarda audiovizual metodning samaradorligi til o'zlashtirishning tabiiy mexanizmlariga mos kelishi bilan izohlanadi: tasvir, nutq signali, aksent, tembr, mimika, vaziyat konteksti birgalikda qo'llanganda ko'ruv va eshituv analizatorlarining sinxron faollashuvi natijasida til ko'nikmalari ancha barqaror shakllana boshlaydi.

Mahalliy ilmiy ishlar ham vizual–obrazli fikrlashni faollashtirish, real nutqiy vaziyatlarni multimediya vositalari orqali yaratish, audio va video materialdan foydalangan holda o'quvchilarning mustaqil idrokini kuchaytirish usullarining yuqori samaradorligini ilmiy asosda tasdiqlaydi. Jumladan, joylardagi tadqiqotlarda audiovizual yondashuvning o'quvchini dars jarayoniga chuqur jalb qilishi, nutqiy faoliyatning tabiiy kechishini ta'minlashi va tilni o'zlashtirishga bo'lgan motivatsiyani oshirishi aniq ko'rsatib beriladi.

Tinglab tushunish kompetensiyasiga oid ilmiy manbalar alohida e'tiborga loyiq: ular audiovizual metodning og'zaki nutqni qabul qilishdagi rolini, talaffuzni shakllantirishga qo'shadigan hissasini, nutq ohangini farqlash imkoniyatlarini kengaytirishini hamda muloqotga kirishish motivatsiyasini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatadi. O'qish va yozish bo'yicha tadqiqotlar esa multimodal materiallardan foydalanish matnning semantik qatlamini tezroq anglashga yordam berishini, o'quvchilarning analitik fikrlash qobiliyatini kuchaytirishini va yozma nutqda mantiqiy izchillikni mustahkamlashini ilmiy asosda yoritadi. Shu bilan birga, dars jarayonida o'qituvchining metodik kompetensiyasi, multimediya vositalarini maqsadga muvofiq tanlash, topshiriqlarni o'quvchining individual o'rganish uslublariga moslashtira olish kabi omillar adabiyotlarda alohida qayd etilgan. Bu esa audiovizual metodning samaradorligi nafaqat texnologik vositaga, balki o'qituvchining tajribasi va metodik qarorlariga ham kuchli darajada bog'liqligini ko'rsatadi.

Mazkur tadqiqot metodologiyasi avvalgi ilmiy yondashuvlarni tahlil qilish asosida ishlab chiqilgan bo'lib, unda o'quvchilarning tinglab tushunish, og'zaki muloqot, matnni o'qish va yozma nutq bo'yicha kompetensiyalarini aniqlash uchun kompleks mezonlar tizimi shakllantirildi. Baholash jarayonida formativ monitoringning jarayonni kuzatuvchi imkoniyatlari va summativ baholashning yakuniy natijalarni aniqlovchi aniq funksiyalari uyg'unlashtirildi. Tajriba bosqichlarida audiovizual materiallarga asoslangan mashqlar, real nutqiy vaziyatlarni ko'rsatish, subtitrlangan videolardan foydalanish, hikoya namunalarini tahlil qilish, dialoglarni qayta tiklash, audio asosidagi yozma sharhlar tuzish kabi topshiriqlar qo'llandi.

Metodologiyada o'quvchilarning faollik darajasi, muloqotga kirishish qobiliyati, mustaqil fikr bildirish tezligi, so'z boyligidan foydalanish darajasi, grammatik xatolar chastotasi, talaffuzning aniqligi kabi ko'rsatkichlar asosiy baholash mezonlari sifatida belgilandi. Statistik tahlil o'quvchilarning tajriba davomida erishgan sifat o'zgarishlarini aniq qayd etish imkonini berdi; natijalarning ishonchligini ta'minlash uchun qayta tekshiruv usullari qo'llandi va olingan ma'lumotlar ilgari o'tkazilgan ilmiy izlanishlar bilan solishtirildi. Shuningdek, metodo-

logiya multimodal materiallarning psixologik ta'sirini, o'quvchini tabiiy kommunikativ ehtiyojga yaqinlashtiruvchi omillarni, interaktiv topshiriqlarning motivatsion rolini ham inobatga olgan holda ishlab chiqildi. Ushbu yondashuv audiovizual metodning amaliy natijadorligini nafaqat kuzatish, balki ilmiy asosda tasdiqlash imkonini berdi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi audiovizual usul qo'llanilganda o'quvchilarning til ko'nikmalarida yuz beradigan sifat o'zgarishlarni empirik kuzatish va tahlil qilishga asoslanadi. Ma'lumotlar o'quvchilarga mo'ljallangan audio va video materiallar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarni muntazam kuzatish, tinglab tushunish, og'zaki nutq, o'qish va yozma kompetensiyalar bo'yicha diagnostik topshiriqlarni qo'llash orqali yig'ildi. Har bir bosqichda o'quvchilarning fikrni tushunish tezligi, talaffuz aniqligi, matn mazmunini qayta bayon qilish darajasi, yozma izchillik va grammatik to'g'rilik mezonlari bo'yicha natijalar qayd etildi. Olingan ma'lumotlar statistik tahlil, solishtirma metod, dinamik o'zgarishlarni aniqlash, formativ va summativ baholash natijalarini solishtirish orqali qayta ishlanib, audiovizual metodning samaradorligi ilmiy asosda baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Audiovizual yondashuv chet tilini o'qitish jarayonida o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladigan zamonaviy, innovatsion va ilmiy asoslangan pedagogik mexanizmlardan biri sifatida e'tirof etiladi. Mazkur metodning markazida informatsiyani bir vaqtning o'zida ikki asosiy kanalda – eshitish va ko'rish orqali qabul qilish tamoyili turadi. Inson idroki multimodal bo'lgani uchun o'quv materialining vizual va audial shaklda namoyish etilishi o'quvchilar ongida axborotning yanada barqaror mustahkamlanishiga olib keladi. Shundan kelib chiqib, audiovizual usullar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning dars jarayoniga jalb etilish darajasini oshiradi, ularning motivatsiyasini kuchaytiradi va o'rganilayotgan tilning haqiqiy kommunikativ kontekstda namoyish etilishiga imkon yaratadi.

Audiovizual yondashuvning nazariy poydevori sezgi organlarining koordinatsiyalashgan faoliyatiga tayyanadi. O'quvchi bir vaqtning o'zida ko'ryapti, eshityapti, nutq jarayonini kuzatyapti – shu ko'p kanallilik yangi lug'aviy birliklarning, grammatik strukturalarning, nutq burilishlarining tabiiy va tez o'zlashtirilishiga xizmat qiladi. Masalan, video saboqlar davomida o'qituvchi turli dialoglar, ijtimoiy vaziyatlar, rolli o'yinlar, mimika va jestlar bilan boyitilgan nutqiy epizodlarni namoyish etadi. Natijada o'quvchi qoidalarni yodlab olishdan ko'ra, ularning real vaziyatda qanday ishlashini sezgi orqali anglaydi. Vizual taassurotlar eshituv obrazlarini mustahkamlaganligi sababli ma'lumot uzoq muddatli xotirada barqaror joylashadi.

Multimodal materiallar – matn, audio fayllar, video lavhalar, grafik tasvirlar, animatsiyalar va interaktiv topshiriqlar – audiovizual metodning markaziy komponenti sifatida uning samaradorligini bir necha barobar oshiradi. Har bir o'quvchi o'zining idrok xususiyatlariga mos ravishda ma'lumotni qabul qiladi: biri vizual tasvirlar orqali tezroq o'zlashtirsa, boshqasi eshituv materiallarini samaraliroq qabul qiladi, uchinchi guruh esa kombinatsiyalangan materiallar bilan ishlaganda eng yuqori natijaga erishadi. Multimodal yondashuv aynan shu individual farqlarni moslashtirishga xizmat qiladi. Bu jarayon darsni jonli, interaktiv va mazmunan boy qiladi, o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini kengaytiradi.

Audiovizual metodning mohiyati ko'p sezgili stimulyatsiya, multimodal ta'lim resurslari va o'quv faoliyatining interaktiv tashkil etilishini yagona tizimga birlashtirishdir. Ushbu integratsiya natijasida dars jarayoni nafaqat nazariy bilimlarni yetkazib beradi, balki o'quvchini real nutqiy vaziyatda o'zini erkin ifoda etishga tayyorlaydi. O'quvchini passiv tinglovchidan faol muloqot ishtirokchisiga aylantirishi, mavzuga chuqurroq kirib borishiga zamin yaratishi audiovizual metodning eng muhim afzalliklaridan biridir.

Til ko'nikmalaridagi o'zgarishlar audiovizual usul qo'llanilganda ayniqsa aniq ko'zga tashlanadi. Avvalo, tinglab tushunish kompetensiyasida sezilarli siljishlar kuzatiladi. Audio materiallar, videodarslar, subtitrli tasvirlar o'quvchilarning nutq signalini farqlash, asosiy mazmunni ajratish, kontekstni anglash, g'oyaviy yo'nalishni topish kabi qobiliyatlarini kuchaytiradi. Masalan, o'quvchilarga qisqa video namoyish etilib, so'ng uning mazmuni bo'yicha savollar berilganda, ular fikrni qisqa, mazmunli va mantiqiy shaklda qayta bayon qilishga o'rganadilar. Bu jarayonda baholash mezonlari sifatida javobning aniqligi, tezligi, kontekstga mosligi va mantiqiy izchilligi olinadi.

Og'zaki nutq va talaffuz ko'nikmalaridagi o'zgarishlar ham audiovizual metod yordamida ancha tez namoyon bo'ladi. O'quvchi ona tilidan farqli fonetik tizimni video orqali vizual va eshituv tarzda kuzatganida, talaffuz jarayoni tabiiylik kasb etadi. Intonatsiya, urg'u, ohang, nutq oqimining ritmi o'zlashtiriladi. O'qituvchining dialogik mashqlar, rolik asosidagi muhokamalar, rolli o'yinlar orqali yaratgan nutqiy vaziyatlari o'quvchini real muloqotga yaqinlashtiradi. Baholash jarayonida talaffuzdagi aniqlik, grammatik strukturalarning to'g'ri qo'llanishi, fikrning izchilligi va so'z boyligining faol ishlatilishi asosiy mezon sifatida olinadi.

O'qish va yozish ko'nikmalari ham audiovizual yondashuv ta'sirida kompleks tarzda rivojlanadi. Matn bilan birgalikda rasm, grafik, video fragmentlar, situatsion tasvirlarning berilishi o'quvchiga mazmunni semantik jihatdan chuqurroq tushunishga yordam beradi. Yozma mashqlar esa eshitgan yoki ko'rgan material asosida mustaqil fikrlashni, grammatik qoidalarni to'g'ri joylashtirishni va mantiqiy bayon qilishni o'rgatadi. Baholash jarayonida matn strukturasi, xatolar chastotasi, lug'aviy materialning boyligi va mavzuga mosligi kabi indikatorlar qo'llanadi.

Audiovizual usulning muhim ustunligi shundaki, u o'quvchilarning barcha asosiy til ko'nikmalarini – tinglash, tushunish, talaffuz, og'zaki nutq, o'qish va yozishni – bir vaqtda rivojlantiruvchi integrativ mexanizmni yaratadi. Bunday yondashuv o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi, ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi, muloqotga kirishishga bo'lgan ichki ehtiyojni kuchaytiradi.

Audiovizual materiallardan foydalanishda baholash ikki asosiy bosqichda olib boriladi: formativ va summativ monitoring. Formativ baholash davomida o'qituvchi o'quvchilarning kundalik rivojlanish dinamikasini kuzatadi, ularning audio–video materiallarni tushunish darajasini aniqlaydi, nutqiy faolligini qayd etadi va zarurat tug'ilganda individual korreksiya kiritadi. Summativ baholash esa yakuniy natijalar asosida o'quvchilarning kompetensiya darajasini aniqlaydi; bunda testlar, interaktiv mashqlar, yozma ishlar, videodiagnostika va og'zaki nutq topshiriqlari qo'llanadi.

Statistik tahlil natijalari audiovizual yondashuvning samaradorligini yaqqol isbotlaydi: talaffuzning aniq shakllanishi, og'zaki nutqda ravonlik, eshituv idrokining aniqligi, matnni semantik anglash, yozma izchillik va grammatik to'g'rilik sezilarli darajada oshadi. Shuningdek, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi, ishtirok darajasi va mustaqil ishlash ko'nikmalari ham kuchayadi. Audiovizual metod o'quvchini real nutqiy muhitga yaqinlashtiradi, til ko'nikmalarini kompleks tarzda rivojlantiradi va ta'lim jarayonining umumiy samaradorligini oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Audiovizual metodning chet tilini o'rgatishdagi o'rni zamonaviy pedagogik tadqiqotlar miqyosida nihoyatda muhim omil sifatida e'tirof etilmoqda. O'tkazilgan tajribalar shuni ko'rsatadiki, o'quv jarayonida audio va video resurslardan foydalanish o'quvchilarning lingvistik kompetensiyalarini kompleks ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi: tinglab tushunish, og'zaki nutqni shakllantirish, talaffuzni aniq bajarish, matnni o'qish va mazmunni tahlil qilish, yozma nutqni mantiqiy tarzda qurish kabi ko'nikmalar bir vaqtning o'zida mustahkamlanadi. Multi-mediya vositalarining qo'llanishi dars jarayonini jonlantiradi, o'quvchilarda ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi va o'rganilayotgan tilga nisbatan ijobiy motivatsiyani kuchaytiradi. Bu esa yanada interaktiv, amaliy va psixologik jihatdan qulay ta'lim muhitini yaratadi.

Mazkur metodni samarali qo'llashda o'qituvchining roli hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'qituvchi dars mazmunini oldindan puxta rejalashtirishi, multimodal materiallarni maqsadga mos tanlashi, o'quvchilarning darsdagi ishtirokini muntazam qo'llab-quvvatlashi va har bir o'quvchi uchun individuallashtirilgan o'quv strategiyalarini qo'llashi zarur. O'qituvchining metodik qarorlari to'g'ri tanlangan taqdirda audiovizual yondashuv o'quvchilar uchun samarali bilim maydoniga aylanadi.

Shu bois, pedagoglar uchun quyidagi metodik tavsiyalar muhim ahamiyatga ega:

- 1. Audiovizual resurslarni maqsadga muvofiq tanlash va integratsiya qilish.** Dars mazmuni va o'quv maqsadiga mos audio, video va grafik materiallarni tanlash, ularni interaktiv mashqlar bilan uyg'unlashtirish natijadorlikni oshiradi.
- 2. O'quvchi faolligini muntazam kuzatish.** Har bir o'quvchining dars jarayonidagi ishtirok darajasini baholash, uning qobiliyatlari va ehtiyojlaridan kelib chiqib individual yondashuvni qo'llash til ko'nikmalarining barqaror shakllanishiga yordam beradi.
- 3. Formativ va summativ baholashni uyg'unlashtirish.** O'quvchilarning rivojlanish dinamikasini real vaqt rejimida kuzatish bilan birga, yakuniy baholashda ularning til kompetensiyalarini tizimli o'lchash audiovizual metodning ta'sirchanligini aniq baholash imkonini beradi.
- 4. An'anaviy va zamonaviy metodlarning integratsiyasi.** Audiovizual usulni klassik o'qitish shakllari bilan uyg'unlashtirish darsning didaktik asosini mustahkamlaydi va o'quv jarayonini ko'p qirrali qiladi.

Kelajakdagi ilmiy izlanishlar uchun yangi istiqbollari ham mavjud. Jumladan, audiovizual metodning turli yoshdagi o'quvchilar uchun moslashtirilgan variantlarini ishlab chiqish, virtual va raqamli muhitlarda (VR, AR, interaktiv platformalar) uning samaradorligini o'rganish, shuningdek, o'quvchilarning individual o'rganish uslublariga mos ravishda audiovizual dasturlarni modifikatsiya qilish istiqbolli yo'nalishlar sifatida baholanadi. Ushbu izlanishlarning davom ettirilishi til o'qitish tizimini yanada innovatsion, samarali va amaliy ehtiyojlarga mos holga keltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Бердиева, Ш. Н. (2022). Нон-фикшн как особый тип документальной литературы. Редакционная коллегия, 108.
2. Бозоров, П. (2024). Evolution of the Biographical Genre in Documentary Literature: Analysis of the Diversity of Forms and Trends. *Modern Science and Research*, 3(2), 248–253.
3. Бердиева, Ш. (2023). Бошлангич таълимда компетенциявий ёндашувнинг зарурияти. *Interpretation and Researches*, 2(1).
4. Умаров, А. А., & Абдумуродова, М. Р. (2023). Языковые и речевые аспекты устной и письменной речи в обучении русскому языку как иностранному. *International Journal of Scientific Researchers (IJSR) Indexing*, 3(2).
5. Курбанова, Г., & Курбанова, Ш. (2023). Интерактивные образовательные технологии в развитии коммуникативной компетентности студентов по русскому языку. Традиции и инновации в исследовании и преподавании языков, 1(1), 575–580.
6. Berdiyeva, S. (2023). Zamonaviy adabiyotda non-fictionning o'ziga xosligi. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan*, 1(1), 59–62.
7. Умаров, А. А. (2023). Использование аудиовизуальных средств на уроках по русскому языку. *Научный Фокус*, 1(7), 185–189.
8. Нурмаматов, Б. Б., & Миротин, О. Д. (2023, June). Роль литературы в эпоху цифровой революции. *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies*, 2(6), 167–173.
9. Умаров, А. А., & Вохобов, Т. Т. (2023). Современные технологии преподавания русского языка как иностранного. *Научный Фокус*, 1(7), 181–184.
10. Умаров, А. А. (2023, May). Оценка уровня владения русским языком в узбекских школах. *International Scientific Research Conference*, 2(14), 130–134.
11. Шавилова, Н. (2024). Technologies in Teaching Russian Language in a Non-Linguistic University. *Modern Science and Research*, 3(2), 230–234.
12. Оромидинова, Д. (2023). Интерпретация древнегреческих мифов в художественной литературе (на примере мифа о Минотавре). *Экономика и социум*, 6–1(109), 933–936.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.